

5
5-10 13

Interieur

kávéház és
lakóház

Szerkeszti
Kovács Réla

JAJCHIK A. RAJZA.
1912.

Jparművészeti, kávéházi
és színházi képes folyóirat
Megjelenik havonként két
szer. ára egy évre 20 k.
éves szám 1 korona.

LAPUNK egyes számonként kapható: Ranschburg Gusztáv IV., Ferenciek tere 2. — Adorján Testvérek VII., Erzsébet-körut 16. sz. — Lampel R. (Wodianer F. és Fiai) r.-t. Andrassy-ut 21. — Róth L. dohánytőzsde, Nagymező-utca 31. — Konti Józsefné különlegességi tőzsde VI., Andrassy-ut 29. — Pfeiffer Ferdinánd, Kossuth Lajos-u. 7.

Hajdu Dénes épület- és műlakatos
BUDAPEST, VII.,
Munkás-utca 11. sz.
Készít mindennemű lakatos disz munkákat vasból és rézből.

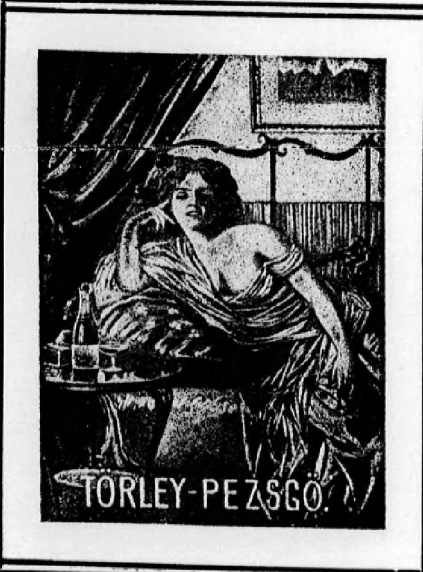
Fack Pál vasáru, épület- és butor-
vasalás, szerszám, házi- és
konyhaberendezések raktára
Budapest, VII., Rákóczi-ut 49. Telefon 58-88.

“ASBESTIT” a jelenkor legjobb hézagmentes as-
bestpadlója és falburkolata, gyártja
a Magyar Asbestit Padlógyár
RácZ József Telefon
63-24.
BUDAPEST, VII., ELEMÉR-UTCA 11.

SZIMON ISTVÁN
csemege, fűszerek és italok áruháza. — Évek hosszú sora óta a leg-
több és legelőkelőbb szálloda, vendéglő, kávéház stb., stb. szállítója.
A cég áruházai Budapesten: V., Váci-körut 12, V., Váci-körut 60,
VI., Bajza-utca 16. Központi irodák és raktárak: V., Akadémia-utca 7.
Villamos hűtőházak,
kávépörkölte stb.

UNGÁR ÉS FISCHER
BANKÜZLETE
Budapest, VII. ker., Rákóczi-ut 10.
Telefon interurban 143-92.
Cégünk nemcsak a szállodák és kávéházak közveti-
tésével, hanem azok financirozásával is foglalkozik.
Convertál ezen szakmában tartozásokat, rendez fizet-
ésképtelenségeket és fizetési zavarokat. Keresztül-
visz discréten minden e szakmába vágó transactiókat.

Excelsior-Szálloda
Budapest, VII. kerület, Rákóczi-ut 72. szám.
Excelsior American bar és Grill room.
Külön feljárt az utcáról a félemeletre.
Nyitva este 8 órától. Caviár, Osztriga és
Langouste különlegességei, az amerikai
italok százféle keverékei és olcsó árai, a
legujabb látványossága a főváros esti
közönségének és gourmandjainak.

Palme Kristóf és Tsa
Parchen-Schelten
Vezérképviselő:
KOFFLER JAQUES
BUDAPEST, VII.,
BAROSS-TÉR 15.
Üvegcsillár- és lámpa-
gyár.
Különlegességek:
csillárok, kandeláberek, lyrák,
ámpolnák és falikarok
villanyos, gáz- és acetilén-
világításra.

TELEFON 18-99 ALPITATOTT 1890-BEN TELEFON 18-99
MILÉNYI MÁLTIÁS KÉZESZTŐ ÉREME
WOTTITZ MANFRÉD ÉS TÁRSA
KLISÉKÉSZITŐ MŰINTÉZET
CINKOGRAFIA, BUDAPEST
VI. KERÜLET, EÖTVÖS-UTCA 48. SZÁM
ZSÁZSZA AJÁNLKOZIK MINDENESZAKMÁBÁRVÁRÓ
MUNKÁK MŰVÉSZI ELKÉSZÍTÉSÉRE. U. A. DÖMBÖR-
NYOMÁSOKHOZ VALÓ STANZINK, FOTÓTIPIK, KEMI-
GRAFIK, AUTÓTIPIK, KLISÉK HÁROM ÉS NÉGYSZÍNŰ
NYOMÁSHOZ. FÉNYKÉPFELVÉTEL HÁZON KIVÜL ÉPÜLE-
TEKRŐL ÉS ŰZLETEKRŐL; INTERIEUR-OK, TÁJKÉPEK STB.

Szerkesztőség
és kiadóhivatal
VI. Király-u. 106
Telefon: 125-08

Interiőr

Megjelenik-ha-
vonta-kétszer
ár-egy-évre-20k
egy-éves-számaikk

I. ÉVFOLYAM
5. SZÁM

a kávéház és lakóház
szab. és iparművezetési képes
folyóirat szerkeszti:
Kovács Béla

BUDAPEST, 1912
MÁRCIUS 30

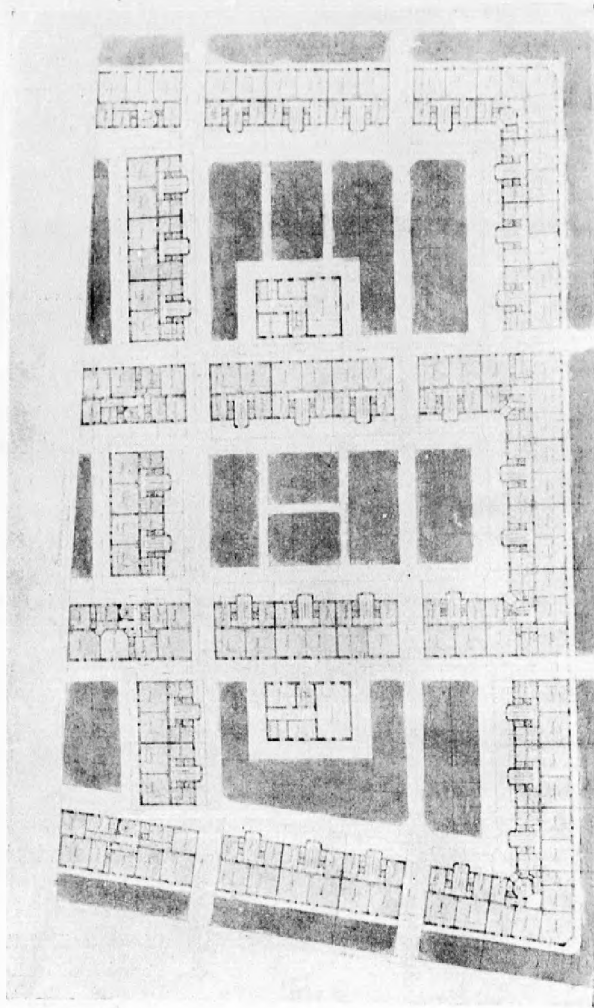
PALÓCZI ANTAL.

Néhány héttel ezelőtt szinte bosszantó szerénység-
gel huzódott meg egy rövid hírecske a lapok fővá-
rosi rovatában. Felfedezőinek tudomására hozta, hogy
a fővárosi iparrajziskolának néhány tanára nyuga-
lomba vonul. Közönyös egyszerűséggel huzódtak meg
egymás mellett a távozók nevei, ridegen tanuskodva
arról, hogy ismét kimerült egy adag energia a tanít-
ás idegölő, vénítő szellemi munkájában és majd hely-
yet ad másoknak, akik a régi nevek helyébe újakat
irnak és új munkával új eredményeket fűznek azok-
hoz. A tanári munkától bucsuzók között ott volt
Palóczy Antal műépítész neve is és ez a név az,
amely megállít bennünket egy pillanatra a hivatalos
kommuniké közömbös sorai előtt. Palóczy Antalt, a
tanárt, 33 éves tanári szolgálata után történő nyu-
galomba vonulása alkalmával meg fogják ünnepelni
tanártársai, az elismerésnek külső jeleivel pedig bi-
zonyára elhalmozza majd őt a felettes hatósága. Ez
nem a mi dolgunk. Budapest legmodernebb ipar-
oktatási szakiskolájának, az iparrajziskolának, fejlesz-
tése körül kifejtett tanári működését sem akarjuk
méltatni. Ez a magyar iparoktatás krónikásainak a
kötelessége. Mi Palóczy Antantról, az építőművész-
ről akarunk szólni, aki harminc esztendei tanárság
mellett művész tudott lenni és maradni, csodásan
szívós kitartással, akaraterővel és alapos tudással har-
colva puritán művészi elveinek megalkuvást nem
tűrő diadaláért. Arról a Palóczy Antantról akarunk szó-
lani, aki a munkabírás szellemi fegyvereinek fiatalos
erejével ül ma is munkaasztalához, dolgozik, épít és
álmodja mélyen átgondolt ideáinak megvalósulását.
Kérlelhetetlen őszinteséggel emeli fel szavát, ha mű-
vésztársainak hibáit gondolkodó szeme megpillantja,
vaslogikával halmozza állításainak érveit, ha a mű-
vészet tisztaságán ejtett sérelmeket orvosolni akarja.
Gyermeki szeretettel csügg művészetén, melynek szent-
ségéért a megnyugvás bölcsességével fogadja a neki
szegzett fegyverek támadását és az elégtétel moso-
lyával nézi az intó szava ellenére, a baklövések zsák-

utcájába szorultak tehetetlen vergődését. Ez a Palóczy
Antal még nem vonult nyugalomba. Ma is azzal az
energiával viszi harcba nagy tudásának minden ere-
jét, amelylyel azt harminc évvel ezelőtt tette, ma is
azzal a tiszteletparancsoló elvhűséggel őrzi művészi
meggyőződéseit, mint pályája kezdetén. Talán nem
lesz érdekesség nélkül való vállalkozás részünkről,
ha a tanári nyugalombavonulás kapcsán néhány sor-
ban visszpillantunk Palóczy Antantra, legkiválóbb
városszabályozó művészeink egyikének életére és mű-
ködésére. Mert Palóczy építőművészete a városszabá-
lyozásnak sajátos zsánerében nyilatkozik meg leg-
eklatánsabban, e nemben alkotta legszebb műveit és
ezekben a művekben szögezte le az ő komoly és
szinte megdöbbentő alaposággal átgondolt művészi
igazságait.

*

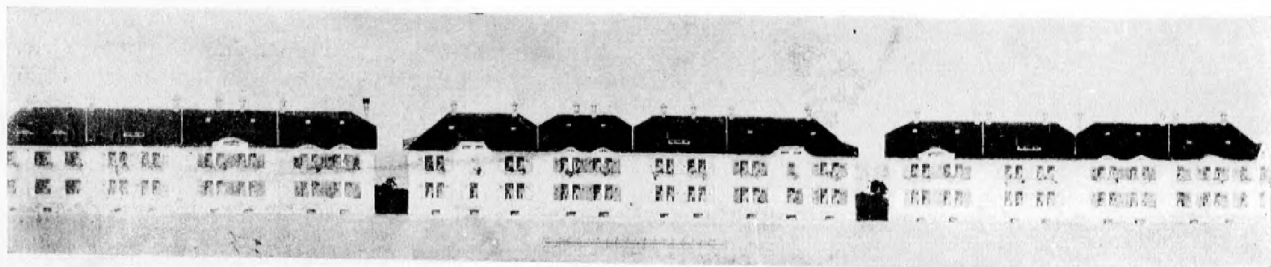
Palóczy Antal 1849-ik év március 13-án született
Budapesten. Itt nőtt, nevelkedett és 1866-ban itt végezte
reáliskolai tanulmányait. 1867-ben a wien polytechni-
kumra iratkozik, melynek első évét sikerrel végzi, azután
visszatér a fővárosba és a budai kir. József műegyetem
építési szakosztályának szorgalmas tanulója lesz. 1871-ben
kinevezik műegyetemi tanársegédnek, ugyanez évben
nyeri el a műegyetemi hallgatók rajzkiállításának építé-
zeti díját, a Magyar Mérnök- és Építésszek Egyesületének
kitüntetését, egyúttal pedig buzgó segéde a Wéber, majd
a Steindl-építési irodának, 1875-ben, országos tanu-
mányutja után írja meg a M. M. É. E. közlönye részére
első építészeti tanulmányát „Michelangelo, mint építész“
címén. Mint önálló építész 1877 óta működik. Ebben az
évben tünteti ki őt Ő Felsége a nagy aranyéremmel, a
Vajda-hunyadi várról készített távlatokért. Ez időtől kezdve
szakadatlan, éjjelt nappalra váltó munkásság egész élete.
Működése, talán veleszületett, monumentális felé hajló
érzéke által vezetve, lassankint a városszabályozási prob-
lémák medrébe csap át és biztosít számára olyan művészi
egyedülállóságot, mely jelentősebb városaink ujjászületé-
sével örökre összefűzi nevét. Ezirányu munkáinak meg-
szakadni nem akaró sorozatát számos családi ház, köz-
épület, magánpalota tervezése tartja, mint pl. a Kath.
Legényegylet rottenbiller-utcai háza, gróf Zichy Jenő rózsá-
utcai palotája, az 1885-iki kiállításra készült Oetl-féle pa-

Terv egy munkásház-telep berendezéséhez Budapesten.
 Grundriss zur Einrichtung einer Arbeiter-Hauskolonie in Budapest.
 Plan de répartition d'une groupe de maisons des travailleurs à Budapest.
 Distributive plan of a colony of workmen-cottages at Budapest.

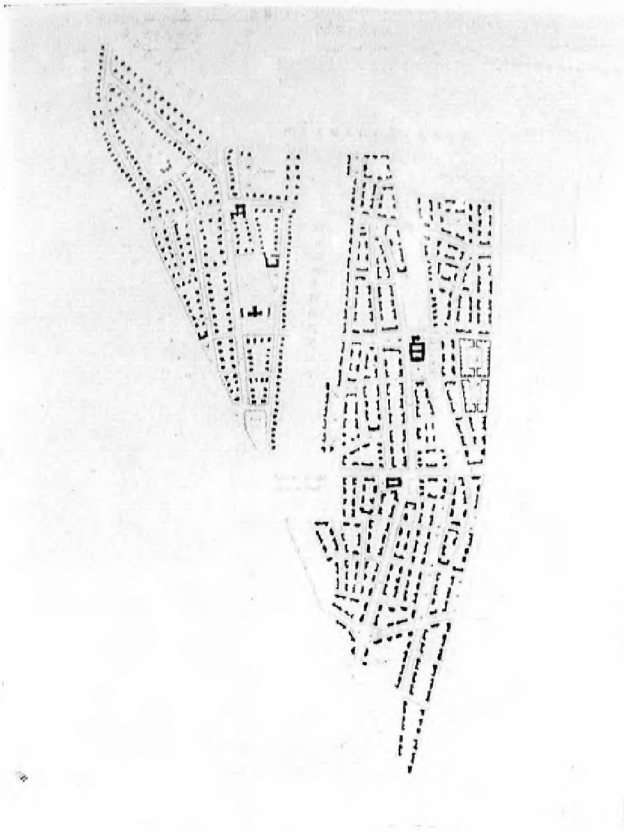
villon stb. stb. Közben, 1879-ben, elnyeri a brassói vár-
 megyeház-pályázat díját, a székesfehérvári kiállítás ezüst-
 érmét és ebben az évben lép a fővárosi iparrajziskolának
 tanári kötelekébe, melyből most vált ki és vonult vissza
 budai otthonába.

Építőművészi működése mellett állandó szakirodalmi
 tevékenységet fejt ki. Minden aktuális építészeti és főleg
 városrendezési kérdéshez ad néhány egészséges ötletet és
 megszívlelésre méltó véleményt, javaslatai, előterjesztései,
 melyeknek minden sora a szülővárosa iránt érzett szere-
 tet melegét sugározza ki, egymást érik a városházán és
 egyre-másra okoznak kellemetlen órákat a magánérdekek
 koncába kapaszkodó klikkeknek. Az egyébként csendes,
 szerény modoru ember neve csendes borzongást vált ki
 azokból, akiket művészi lelkesedéstől vezetett tolla Achil-
 les-sarkon sebez, mialatt fokozatosan ránehezedik lelkére
 a mellőztetés érzetének keserősége és fülébe csikorog a
 negligálás köpenyébe burkolt félelemnek tehetetlen dühe.
 Számos indítványáról elfelejtenek tudomást venni és csak
 a baklövésnek előbb említett zsákutcájában eszmélnék fel
 az azokban, akkor már keresztülvihetetlen
 technikai és művészi utmutatásokra. Akik azonban Paló-
 czit, a városrendezésnek ma már ezüsthaju művészt is-
 merik, nagyon jól tudják, hogy őt ez a sokszor vérlázító
 megkerülés egyáltalán nem izgatja. Csendes nyugalom-
 mal, a kiforrott meggyőződéssel bíró művészek öntuda-
 tos megállapodottságával tekint le a tőle huzódózókra és
 abban a biztos tudatban hajlja fejét naponkint nyuga-
 lomra, hogy történi Budapesten elég építészeti és város-
 rendezési baklövés, mely elkésett bűnbánókat gyűjt kö-
 réje és nevét, lelkifurdalás képében, a felszínre hozza.
 1871-ben a József műegyetemnek a pesti oldalra való
 áthelyezését szorgalmazza, terveket dolgoz ki az András-
 utnak váci-köruti betorkolására vonatkozólag, indítványozza
 a karácsonyi iparkiállítások és vásárok rendezését, az ál-
 landó kiállítási terület kijelölését és biztosítását,
 számos terv bemutatásával, az Országos Iparegyesületben
 rendezett előadásainak sorozatában felveti és indokolja az
 Esküteri-híd eszméjét, elkészíti a Tabán szabályozási
 tervét, a belvárosnak rendezésével kapcsolatos városház-
 elhelyezési terveket, időközben a II. díjat nyeri el az Új-
 épület és a központi városháza tervpályázatán, a Magyar
 Mérnök- és Építészek Egyesületében tartott előadásával a
 városszabályozási kérdéseket állandóan napirenden tartja,
 végül pedig, eme messze szétágazó munkásság mellett
 sorra készíti Magyarország nagyobb városainak szabályo-
 zási terveit. 1904-ben Sopron, 1906-ban Pozsony, 1907-ben
 Páncsova, Párad, Újvidék, 1908-ban Nyiregyháza és Nagy-
 kőrös változtatnak külső képet rajztábláján, majda valóság-

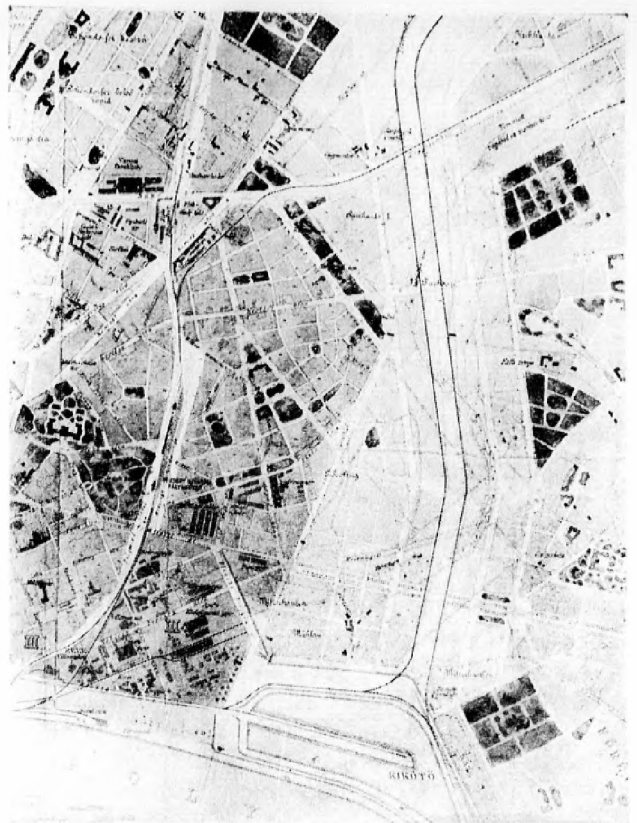

Budapesti munkásház-telep homlokzata.
 Vorderseite einer Arbeiter-Hauskolonie von Budapest.

Façade d'une groupe de maisons des travailleurs à Budapest.
 Front of a colony of workmen-cottages at Budapest.

Terv új telep berendezésére Budapest környékén.

Pozsony sz. kir. város szabályozási tervéből. (Részlet a terv. iparcsatorna körül.)

Újvidék sz. kir. város szabályozási tervéből. (Részlet.)

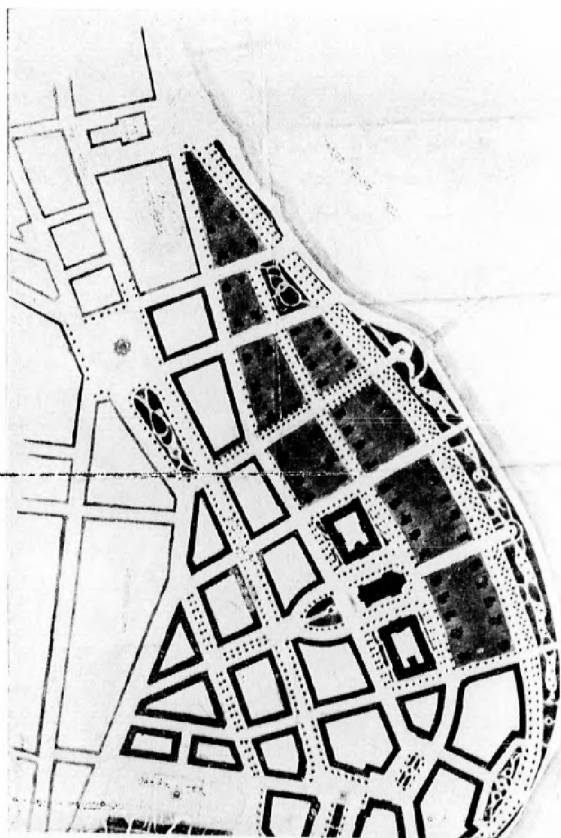
Pozsony sz. kir. város hegyvidékének szabályozása. (Részlet.)

Vaspavillon-tervezet.
Entwurf von einem eisernen Pavillon
Projet d'une pavillon en fer.
Project of an iron-pavillon.

ban. Nagyszabásu programjának tanulmányait külföldi utairól hozza. A kormány megbízásából utazik 1873-ban Wienbe, 1903-ban Drezdába, 1910-ben Berlinbe, mint a székesfőváros kiküldöttje látogatja meg 1896-ban a berlini és nürnbergi iparkiállításokat s a M. M. É. E. megbízásából a párisi világkiállítást. Utjainak mindegyike nyomot hagy irodalmi tevékenységében, tapasztalatairól hiven és érdekesen számol be szaktársainak és talán éppen az a körülmény, hogy a répszerűségnek olcsó sikereitől mű-

vészlelke mindig irított és mondanivalóit csak a szakörökkel és a kérdéses ügyekben közvetlenül érdekelttel közölte, napilapokban gyakran megszólaló írásaiban pedig csak azok szívéhez kereste az utat, akikről jözan, részrehajlatlan gondolkodást és őszinte művészszeretetet feltételezett — talán éppen ez okozhatta azt, hogy

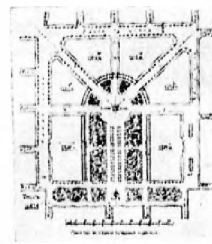

Arad sz. kir. város „Óvár” terének szabályozása.
Regulierung des Platzes „Alte Festung” der kön. Freistadt Arad.
Régularisation de la place „Óvár” à Arad, ville royale libérée en Hongrie.
Adjustement of the square „Óvár” in the Hungarian town Arad.

Pancsova r. t. város fejlesztési tervéből (észak felé való nagyobb rész).
Aus dem Entwicklungsplan der Stadt Pancsova (der grössere Teil nach Norden).
Le plan de développement de la ville Pancsova (part du Nord).
The development-plan of the town Pancsova (north-part).

nevét, melyhez nem egyes épületek, hanem egész városok sora fűződik, gondolkodását, mely az építés művészetében sohasem kereste a kollégákra rálicitálni akaró festői trükköket, hanem megelégedett a célszerűségnek és a művészet ős igazságainak érvényesítésével, talán kevesebben ösmerik, mint kellene. Sok művészi sikert ütött el kezétől megalkuvást nem ösmerő őszintesége és javaslatainak abszolut közérdekűsége, melyek mást, mint művészi érdeket, sohasem szolgáltak. Tisztelőinek köre nagyon tág és ennek a körnek a lisztelete őszinte és szívből fakadó. Az Országos Közegészségi Egyesületnek választmányi tagja, az Országos Iparegyesület építészeti szakosztályának elnöke és igazgatósági tagja, fővárosi bizottsági tag stb. A bemutatott felvételek a maguk hézagosszonkaságában is engednek némi bepillantást Palóczy Antal művészeti laboratóriumába, mi azonban, akik ezeket egy óriási munkahalmazból válogattuk ki, jól tudjuk, hogy az áttekinthetőségnek teljes képe gazdagabb és tökéletesebb bemutatást igényelne. Abban a reményben nyújtjuk azokat olvasóinknak, hogy képeink e tárgyi hiányait, az elmondottak szellemében, maguk is kiegészítik.

A bpesti Szabadság-tér terve.
Plan d. Bpester Freiheitspl.
Plan de la Place de Liberté à Budapest. — The plan of the Freedom-Square at Budapest.

J. Á.

KISPLASZTIKAI KIÁLLITÁS.

Érdekes és több szempontból tanulmányos kiállítást rendezett a Szent György Céh magyar amatőrök és gyűjtők egyesülete az Iparművészeti Múzeum kiállítási helyiségeiben. 2400 műtárgy a kisplasztika köréből szerepel ezen a kiállításon. A közönség szempontjából hálásnak kell lenni ezért a kiállításért. A kisplasztika nálunk, sajnos, még csaknem egészen idegen művészi terrénum, pedig, hogy a művészetnek, alkotó kedvnek, szobrászi és díszítő elemeknek mekkora birodalma a kisplasztika, erről ez a kiállítás tesz tanuságot. A közönség a plasztikai művészetben még mindig a monumentális szobrászattal tart s vagy nem ösmeri, vagy lebecsüli a kisplasztikát. Noha a kettő között precízebb határvonalat húzni lehetetlen s igen sokszor az egyik egészen átnyul a másik terrénumába, mégis bizonyos elvei, szabályai vannak a kisplasztikának.

Ez a kiállítás azt is megmutatta, hogy a magyar amatőrök birtokában igen sok értékes kincs van felhalmozva, amihez elsősorban is — az áldozatkészség mellett — nagy megértés és szeretet kell, de tanúsággal, sőt okulással lehet ez a kiállítás a magyar szobrászokra is, akik talán inkább kedvet kapnak a jövőben a kisplasztikával is behatóbban foglalkozni. Egy kis elmélyedés, szeretet s invenció kell csak hozzá.

A kiállítás tárgyait amennyire lehetett korok szerint csoportosították, úgy mint: őskor, Egyptom, ókor, középkor, reneszánsz, XVII. és XVIII. század, XIX. század, modern plakettek és érmek, vésett kövek és Kelet-Ázsia.

A kiállítás könnyen áttekinthető és élvezhető éppen a csoportosítás miatt.

A magyarok közül Vedres Márk, Kalmár Elza, Tóth István, Telcs Ede, Damkó József, Horvai János, Markup Béla, Simai Imre, Szentgyörgyi István, Kisfaludi Stróbl Zsigmond, Csikász Imre, Sámuel Kornél és mások vesznek részt a modern csoportban. A külföldi modernek kimagasló alakja: Meunier és Georges Minnie.

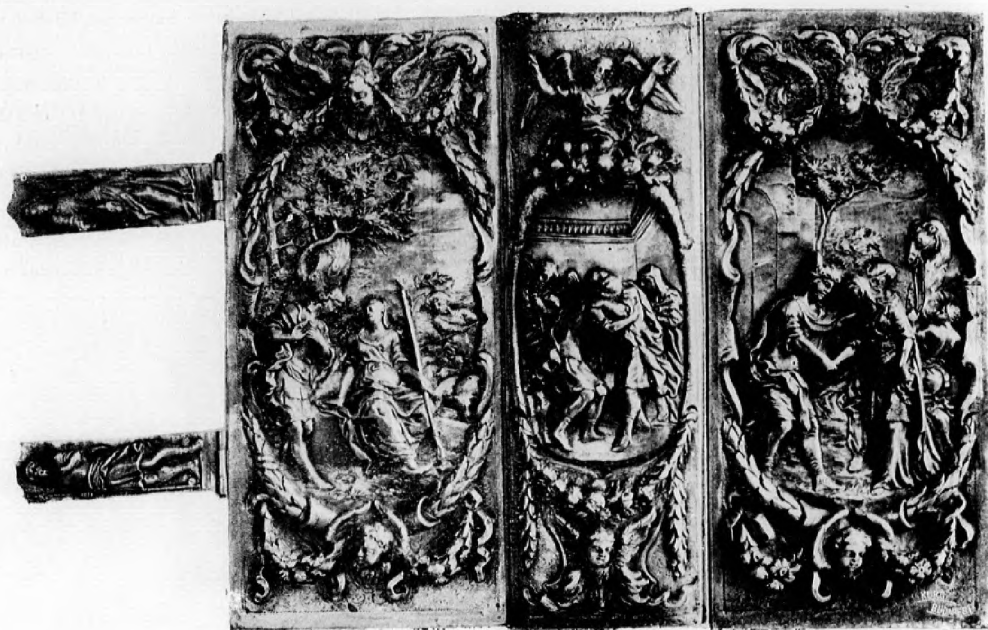
A magyar csoport számban és minőségben is sok tekintetben felette áll a modern külföldi csoportnak, a mi művészeink ily irányú hivatottságának bizonyítéka.

A kiállítással kapcsolatosan „A gyűjtő” művészeti folyóirat igen értékes kettős számot adott a kiállítás teljes leírásával együtt. A kiállításról közölt kliséink a lapból valók.

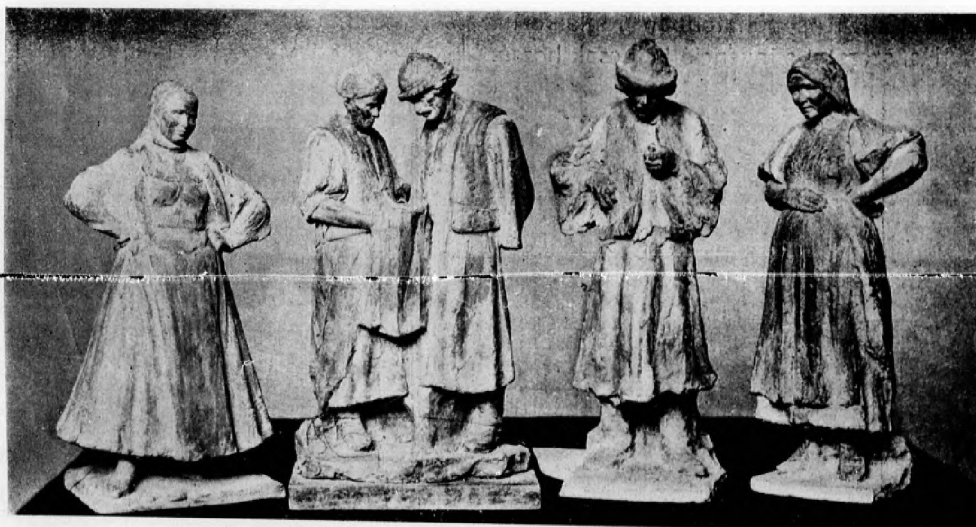

Szent-György-szobor.
Standbild des Heiligen Georgs.

Statue du Saint-Georges.
Statue of Saint-George.

[Thelot Könyvtábla. — Buchdeckel. — Reliure. — Book-cover.

Damkó: Eredeti terrakotta-szobrocskák.
 Damkó: Statuettes originales en terra-cota.

Damkó: Original-Terrakotta-Statuetten.
 Damkó: Original figures of terra-cota.

Imádkozó pap.
Prêtre priant.

Betender Priester.
Praying priest.

AZ INTERIEUR PÁLYÁZATA.

Az Interieur pályázatot hirdetett egy hávéházi terasse vaskerítésének tervezésére.

A pályázaton minden magyar tervező, iparművész vagy rajzoló résztvehetett. Első díj 120, második díj 60 korona volt. Azon esetben, ha a zsűri az első díj odaitélésére egyik művet sem tartaná alkalmasnak, fenntartotta magának azt a jogot, hogy a viszonylag legjobbnak ítélt tervet az első díj helyett ötven koronáig terjedhető díjjal megjutalmazza és az első díj kiadására új pályázatot kitűzjön.

A pályázat határideje 1912. évi március hó 20-á volt. Ezen a napon a pályázat zsűrije, névszerint: Vas Béla tanár, Löfler Béla műépítész, Jaschik Álmos tanár, Berger Soma vasbutorgyáros, Kovács Béla szerkesztő s a meg nem jelent Kozma Lajos műépítész helyettesítésében Iván Ede író, az „Interieur“ munkatársa megjelent a Kovács-kávéház külön termében, ahol a beérkezett pályázatok ki voltak állítva.

A zsűri egyhanguan megállapította, hogy első és második díjra alkalmas pályázat egyáltalában nem érkezett be s díjazásra csupán két pályázatot jelölt ki, amelyek közül az egyiket „Magyar“ jeligés pályázatot ötven koronával, míg a másikat „Bp. 1912“ jeligés pályázatot 30 koronával díjazta.

A jeligés levelek felbontása után kitűnt, hogy a „Magyar“ jeligés mű tervezője Heim József ipariskolai növendék, míg a „Bp. 1912“ jeligés pályázaté

Jeddy Sándor iparművészeti iskolai növendék. — Noha a zsűri kénytelen volt konstatálni, hogy a pályadíjak elnyerésére méltó mű be nem érkezett, örömmel vette tudomásul, hogy a pályázók közül két iparművész növendék törekvése nyert jutalmat.

A pályanyertes művekre a szerkesztőség a pályázatban hirdetett jogok érvényességét fenntartja.

A pályázók beküldött munkáikat s jeligés leveleiket 30 napon belül átvehetik az „Interieur“ szerkesztőségében, Király-utca 106.

A díjazott pályamunkák felhasználásának kizárólagos joga Korányi és Fröhlich redőnygyárosokat illeti.

□ □ □

LAKÁSMŰVÉSZETI KIÁLLÍTÁS. A február végére, utóbb március elejére, a legújabb kommunikék szerint pedig e hó közepére, majd végére tervezett megnyitás mult hó 28-ikán végre megtörtént. A megnyitásról és a kiállításról jövő számunkban fogunk részletesen beszámolni.

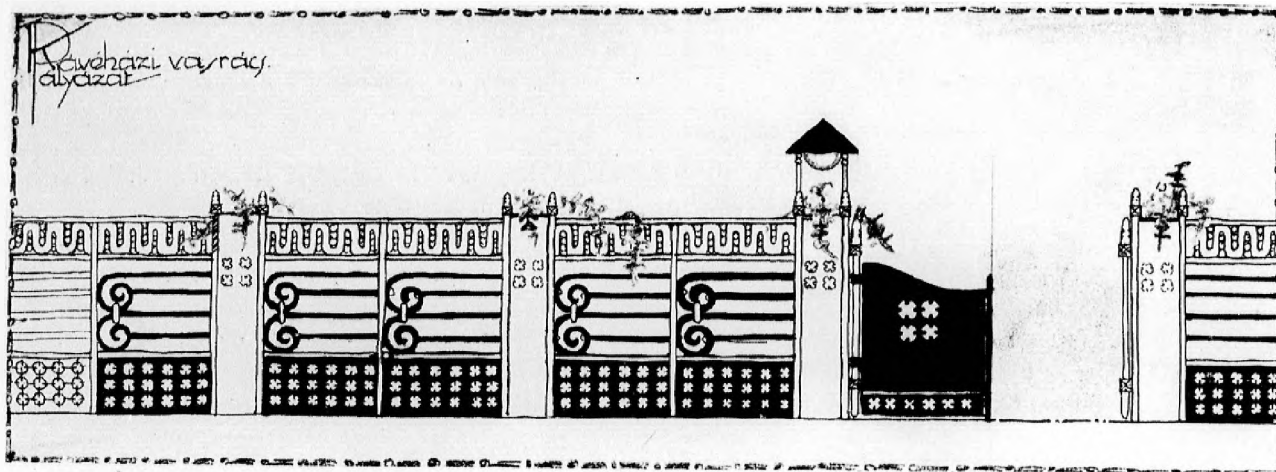
Római bronzszobor.
Statue en bronze de Rome.

Römisches Bronze-Standbild.
Statue of bronze (Rom).

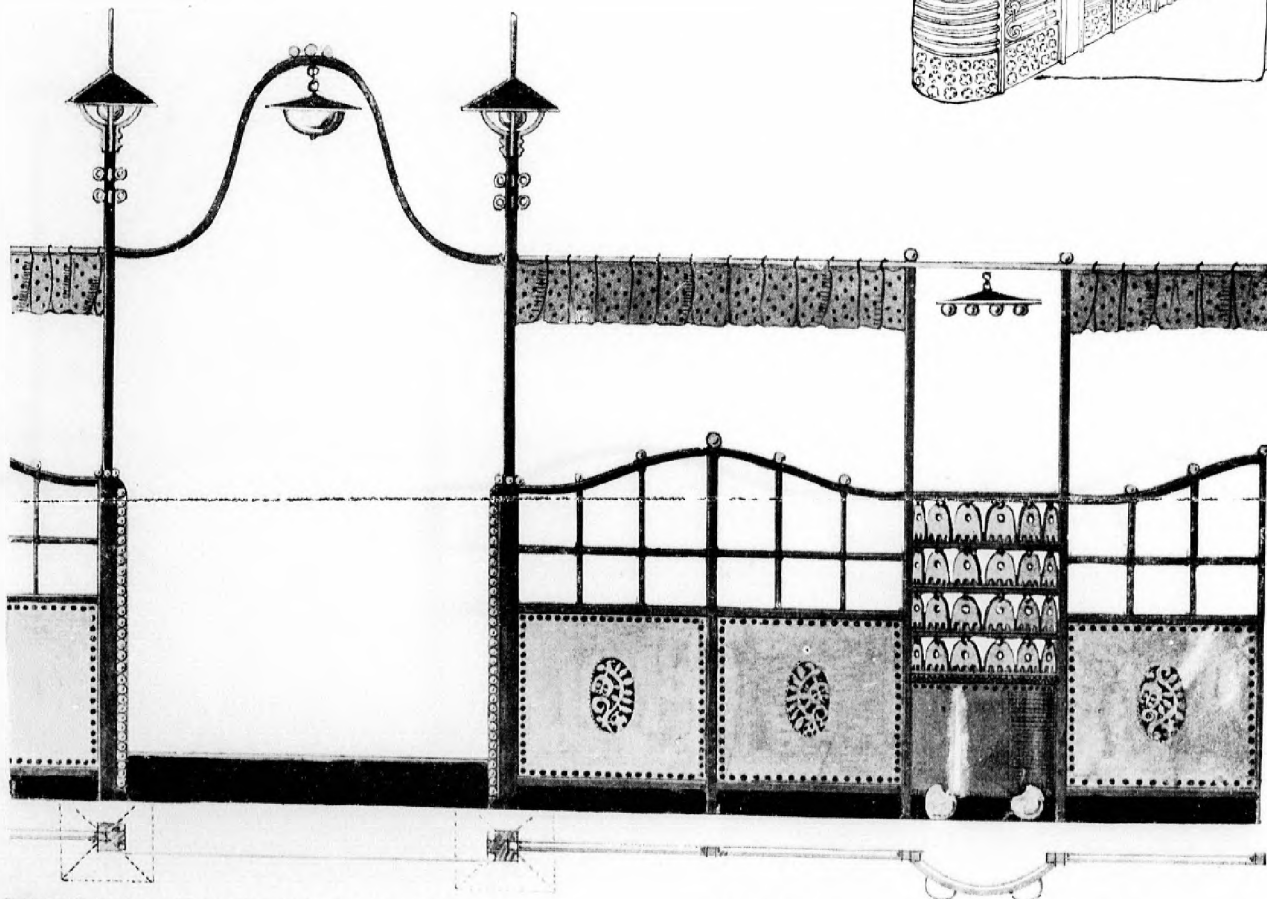
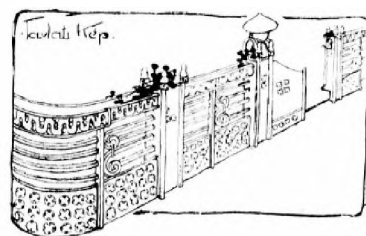
Interieur

AZ "INTERIEUR" KÁVÉHÁZI TERRASZRÁCS TERV PÁLYÁZATA.
CONCURRENCE À DES PROJETS DE TREILLIS D'UN CAFÉ.

WETTBEWERB ZU EINEM ENTWERFE VON KAFFEEHAUS-TERRASSEN-GITTER.
COMPETITION OF PROJECTS OF GRATE TO A COFFEE-HOUSE.

Az első jutalommal honorált pályázat. Tervezte Heim József.
Der mit dem ersten Preise gekrönte Entwurf. (Josef Heim.)
Le projet de Joseph Heim qui gagnait le premier prix.
The project that gained the first prize. (Joel Heim.)

A második jutalommal honorált pályázat. Tervezte Jeddy Sándor.
Le projet gagnant le second prix. (Alexandre Jeddy.)

Der mit dem zweiten Preise honorierte Entwurf. (Alexander Jeddy.)
The project that gained the second prize. (Sander Jeddy.)

KÉPZŐMŰVÉSZET

VASZARY JÁNOS GYŰJTEMÉNYES KIÁLLITÁSA.

Az a művészetkritikailag is igen értékes előszó, amelyet Vaszary János a Művészházban rendezett kiállításának katalógusához írt, Vaszary egész művészi munkásságának legőszintébb tükré. A kritikus, aki bármily közvetlenségbe is igyekszik jutni Vaszary oeuvrejéhez, kissé zavarba jön, amikor az egészen Bastien Lepage-féle naturalizmusban fogant felfogásának utját a mai revelációkig el akarja kíséni. Ámde ezek a sorok, amelyek a mai Vaszary művészeti hitelvét adják, a visszafelé való étappeoknak, egymást felváltó korszakoknak, rátalált igazságoknak, új meggyőződéseknek, új megkereséseknek a legbensőbb misztériumába is belevilágítanak.

A művész nem pózolhat, amikor a saját művészi hitvallását magyarázza, mert itt a sorok közöttisége is áruló lehet. Ahogy ő magyarázza, értékeli egyéniségét, fejlődésének utjait, írásra átfordított magyarázata képeinek.

Csak pár sort ragadok ki belőle, hogy jobban megértsük az ő művészetét:

— A természetből kiindulni, vagy arra suggestív erővel emlékeztetni, elég. A meglátás, meghatottság leközlésének módjai annyifélek lehetnek, amennyi és milyen az ereje az elcsudálkozó ingeniumnak. —

A természetből indul ki s hozzá is tehetjük, oda tér vissza az ő művészete, mint ahogy minden igaz művészetnek ez a kritériuma. Csak a természetlátása, világnézete lett más és más, amint művészi és egyéni (benső) evolúciói váltakoztak. Hogy ő is végighaladt a modern művészi törekvések annyi sok fázisán, ez természetes, ennek így kellett lenni, de ezek az átalakulások nála egy mélyről jövő művészi meggyőződésnek, a művészi áramlatokkal való legszorosabb kapcsolatnak az eredményei.

Az akadémikus naturalizmus után a színekben tobzódó impresszionizmus, az utána jövő nagy lehiggadás, a formakeresés elmélyedésének kora, a nagy leegyszerűsítés, amely egyensúlyt, harmóniát és ritmust keres, csak fokozatok a felfelé való uton.

A mai művészete már egészen szintetikus, nagy összefoglalója mindannak, ami a tiszta eredmények leszűrődése után megmaradt. Szín, forma, hangsúlyozása a mondanivalóknak egyetlen ritmusban csendül össze. Ha rajzot csinál: formát, hangsúlyozó, életet reveláló ritmust egyetlen konturral ad vissza; ha képet fest: a színek és formák harmóniájának adja

meg a dolgok megértésének, meglátásának legkifejezőbb módját. Semmi fölösleg, semmi túlzottság sehol. Ez a primitivszerűség nála nem magáért a primitivség hajsolásának tendenciájáért van, csak eszköz és mód az a kifejezésének, formanyelvének minél tisztábban való megértésére. Rajzai nagyrésztét egyszerűen szintetikus vonalaknak nevezi. Talán van valami pózszerű ebben az elnevezésben, de, ha elhagyná is ezt a megjelölést, akkor is a szintetikus szóra rezonnálna képzetünk Vaszary rajzai előtt. Mozgás — így nevezi egyik rajzát: ezzel elárulja, hogy őt ebben a sujetben egyedül a mozgás visszaadásának a gyönyöre érdekelte. A formák, vonallendületek szinte fanatikusán vallják, hogy itt a mozgás nagy szintézisét akarta visszaadni. Színek kékben — egy fejestudiumának a címe. Ezek a címek, elnevezések már közel járnak ahhoz a művészi elvhez, amely a képek elnevezését egészen feleslegessé teszi, de ez nem az üres pózzal való kacérkodás, csak — ismételjük — hangsúlyozása annak, amit a művész meg akar velünk érteni, úgy ahogy azt maga érezte . . .

Hosszu éveken át hallgatott s visszavonultan élt a művészetének, de ez a kiállítás, amelyet most rendezett, a legnagyobb mértékben kárpótol bennünket azokért az évektől, amelyekben semmit sem hallott magáról . . .

—án.

□□□

A VELENCEI KIÁLLITÁS. A múlt évben megnyílt római nemzetközi kiállítás után most a velencei kiállításon kerül bemutatásra a magyar művészet termelésének színe-java. A magyar csoport anyaga már utban van Velence felé.

A MAGYAR KÉPZŐMŰVÉSZNÖK EGYESÜLETÉNEK negyedik kiállítása nyílik meg legközelebb a Nemzeti Szalonban. A kiállításra körülbelül ötszáz műtárgy érkezett. A kiállítás az osztrák képzőművésznők egyesülete külön csoportban vesz részt.

FRANCIA GRAFIKUSOK ÉS HUMORISTÁK KIÁLLITÁSA. A Könyves Kálmán nagymező-utcai szalonjában francia grafikusok és humoristák kollekcója látható. Csaknem háromszáz lap — tollrajz, tusrajz, akvarell — tárja elénk a „gall humort“. Jórészt ismert név — a francia élclapok európaszerte ismert rajzolói — szerepel ezen a kiállításon s noha termelésüknek nem is a legjava került ide, mégis csaknem minden egyes grafikai lapon megcsillan a humornak, szatírának, kegyetlen gunynak az az utolérhetetlen derűje, szuverén hozzáánkszólása, amelyben a francia rajzolóművészek — utolérhetetlenek. Mint a festészetnek, a humoristáknak és karikatúristáknak is megvannak az impresszionistái, naturalistái és stilsztái. A sok névből csak az értékesebbeket, a jelentősebbeket említjük itt fel: a fiatalon elhunyt Caran d' Ache, azután Steinlein, Jeanniot, Chêrét, Bocherat, Bac, Vallois, Picasso, Préjélan.

Vaszary János.

Portrait.

SZINHÁZ

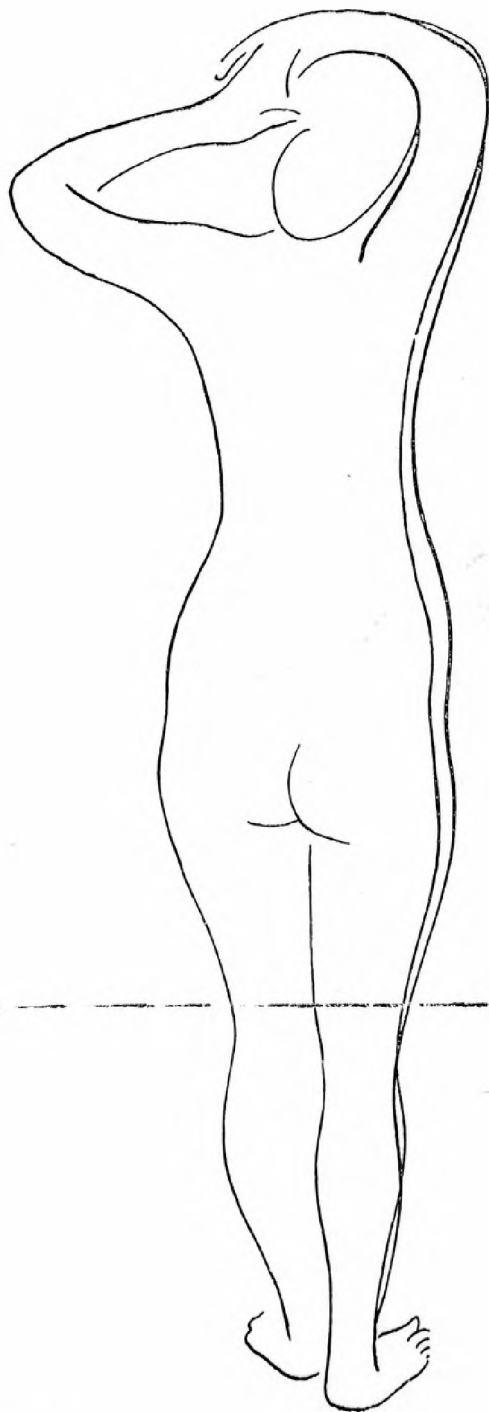

RODOSTÓ.

(Operaház.)

Ma, a „Rodostó“ harmadik előadása után végre leszögezhetjük a tényt: a mű repertoárdarab lett. A szépen telt ház és az a tüntető lelkesedés, mely a szerzőt, gróf Zichy Gézát ez alkalomból körülvette, reméljük végleg elcsitította azokat a rosszakaratu véleményeket, melyekkel a darabot beharangozták. A naiv rosszmájúak! nem félték attól, hogy a darabot rajtuk kívül más is megnézi és így rögtön kitetszik majd a lóláb!

Nem, uraim, a személyeskedést hagyjuk a kulisszák mögött, itt kívül a publikumot és a művészetet illeti meg a döntő szó. Ez pedig telt ház és őszinte taps alakjában hazudtolta meg a kis prófétákat.

„Rodostó“, gróf Zichy Géza történelmi dalműve, a m. kir. Operaház ujdonsága. Das geschichtliche Singspiel „Rodosto“ des Grafen Géza Zichy; die letzte Neuheit der Kön. ung. Oper.
La pièce nouvelle de l'Opéra royal hongrois; „Rodosto“, par le comte Géza Zichy. The historical opera „Rodosto“, the last novelty of the roy. Opera-house at Budapest; written by Count Géza Zichy.

„Rodostó” gróf Zichy Géza történelmi dalműve, a m. kir. Operaház ujdonsága.
 Das geschichtliche Singspiel „Rodostó” des Grafen Géza Zichy; die letzte Neuheit der Kön. ung. Oper.
 La pièce nouvelle de l'Opéra royal hongrois: „Rodostó”, par le comte Géza Zichy.
 The historical opera „Rodostó”, the last novelty of the roy. Opera-house at Budapest; written by Count Géza Zichy.

„Die Hexe Eva”, Neuheit des National-Theaters, von Franz Herczeg.

„Ève, la sorcière”, pièce du Théâtre de National Hongrois, écrit par François Herczeg.

„The enchanteress Èva”, novelty of the National Theater, by Francis Herczeg.

„Èva boszorkány”, a Nemzeti Színház ujdonsága, írta Herczeg Ferenc.

Ahelyett, hogy meghajtották volna e zászlót az előtt az ember előtt, ki életének sok esztendejét a Rákóczi-kultusz szolgálatának szentelte, ahelyett, hogy szeretettel köszönnék meg ezt a sovinizmust, ezt a példátlan rajongást, mellyel a Fejedelem dicsfényéhez fényes sugarakat fűzött, izléstelen módon akarják elhallgattatni még azt a méltánylást is, ami például jogosan kijárt Thaly Kálmánnak és mindenkinek, aki e nagy magyar életének és korának publikálásához hozzájárult.

De nem akarjuk a hazafi, vagy a történetíró érdemeit aláhuzottan kiemelni, mert ezt a zeneszerző silynén meg, már pedig azt is csak dicséret illeti.

Rodostó a harmadik része a Rákóczi-trilógiának. Szomorú színesen glorifikált befejezése a fejedelem tragédiájának.

Fájdalmas hangja, borus meséje mély nyomot hagy a zenén is.

Az első felvonás hatalmas korusa, ez a polifónikusan felépített ensemble, egyike a legszebben megírt együtteseknek.

„Rodostó”, gróf Zichy Géza történelmi dalműve, a m. kir. Operaház ujdonsága.
 Das geschichtliche Singspiel „Rodosto“ des Grafen Géza Zichy; die letzte Neuheit der Kön. ung. Oper.
 La pièce nouvelle de l'Opéra royal hongrois; „Rodosto”, par le comte Géza Zichy.
 The historical opera „Rodosto”, the last novelty of the roy. Opera-house at Budapest; written by Count Géza Zichy.

A bujdosó, legyőzött Rákóczi fájdalmas tónusaiba kellemesen vegyül a francia főúri vigasság kedves könnyedsége.

A darab kluja kétségkívül a harmadik felvonás és a végjelenet közötti intermezzo, mely a Rákóczi-trilógiának házi motívumából: a Rákóczi-indulóból és a Hymnusból van impozánsan összeszöve. És ha Berlioz és Liszt után hatalmasat tudott nyújtani, az csak növeli Zichy gróf muzsikális invencióját.

A harmadik felvonás telve van szebbnél-szebb motívumokkal. És azt a megrázó hatást, mit a nézőből kivált, nem tudjuk mi okozta, a téma vagy a zene? Rákóczi találkozása a fiával és a fejedelem halála legékesebb zenei meggyőzése a rosszakaratu és kényelmes lecsepülésnek.

Rózsa S. Lajos úgy zenei értelmezés, mint a szavalati kezelés terén előkelőt produkált. Hatalmas hangja, megjelenése teljesen megérettette velünk a szerző rajongását, mellyel Rákóczit körülöleli. Szívesen vesszük tudomásul ezuttal is, hogy e kedves művésznünk, ki zenei tudása, hanganyaga és immár erősen csiszolódott játéka révén nélkülözhetetlen tag-

Sidonie Rákosi als Gevatterin Ursel. („Die Hexe Eva“.)

S'i Rákosi comme la comère Ursule. (Ève la sorcière“.)

Sidonie Rákosi at the god-mother Ursly. („The enchantress Eva“.)

Rákosi Szidi mint Orsola néne (Éva boszorkány. — „Nemzet Színház“.)

„Rodostó”, gróf Zichy Géza történelmi dalműve, a m. kir. Operaház ujdonsága. Das geschichtliche Singspiel „Rodosto” des Grafen Géza Zichy: die letzte Neuheit der Kön. ung. Oper.
La pièce nouvelle de l’Opéra royal hongrois: „Rodosto”, par le comte Géza Zichy. The historical opera „Rodosto”, the last novelty of the roy. Opera-house at Budapest; written by Count Géza Zichy.

jává vált Operánknak, hallgatott a marasztaló szóra és — természetesen megfelelő anyagi kompenzáció ellenében — nem hagy el bennünket a wieni hofoper kedvéért sem.

Sienewska Erzsébetet ma először énekelte M. Medek Anna, „kinék kiváló átgondolt alakításait már megszoktuk. Erzsébetje sem képez e tekintetben kivételt. A művésznő csodálatos bája némely helyzetben, pl. a meghalási jelenetben, drámai hatású alakítással emelkedett.

A kiállítás pazar volt és őszintén sajnáljuk, hogy helyszüke miatt a harmadik felvonás pittoreszk interieurjét nem közölhetjük.

ÉVA BOSZORKÁNY.

(Nemzeti Színház.)

Izig-vérig Herczeg-darab. A stílus, a mese, a karakterek mind-mind mesterükre vallanak.

Hiszen emlékszünk a Herczeg-novellákra! Poetikus gondolat, minden különösebb mélység nélkül, csupa finomság, előkelőség valószínűség nélkül. Az alakjai vagy vadászatra járnak, vagy klubokban ülnek. Megélhetési gondja egyiknek sincs. Karrierjük: a képviselőség.

Tönkremenni csak egyféle képen tudnak: kártyán.

És ha már egyik-másik meg is ismerkedik azzal a csuf, rosszul berendezett börtönnel, az feltétlenül megjavulva kerül ki onnan és meghatóan naiv életet kezd. A valószínűség, a realizmus, az emberi, tehát a gyarlóság nem az ő kenyere.

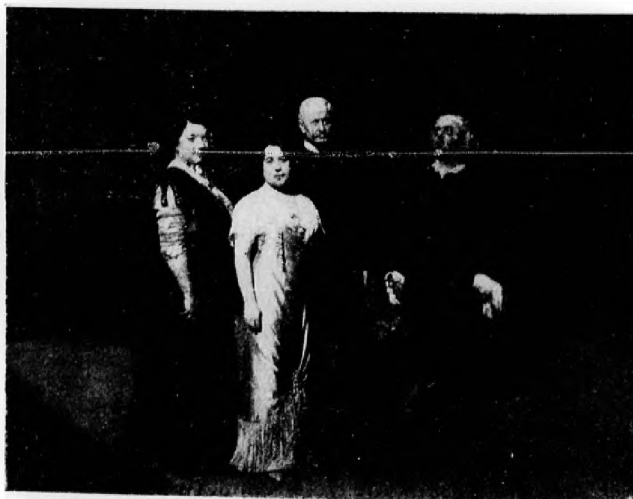
Azért mondom, hogy az Éva boszorkány témája, miliője tipikusan Herczeg. Egy novella keretében bőven elfér. Sőt jobban is illik oda.

Éva anyja boszorkány volt. A lányára nem hagyott egyebet, mint néhány várat, vörös haját, a boszorkány címet és jelleget. Középkorban vagyunk, tehát a goriciai gróf sorra elfoglalja Éva valamennyi birtokát. Mikor az utolsónál tart, akkor megüzeni a lánynak, hogy el akarja venni.

Éva szörnyen gyűlöli a grófot, tehát igent mond.

A gróf reggelre igéri a látogatást, tehát éjjel érkezik a vár elé.

Ez baj! mert egy kis formahiba történt; tudni illik a kis boszorkány éppen most tartja a nászéjszakáját egy az országutról felszedett dalos deákkal. Hiszen igaz, a gróf nem imádja vajmi féktelenül

„Rodostó”, gróf Zichy Géza történelmi dalműve, a m. kir. Operaház ujdonsága. Das geschichtliche Singspiel „Rodosto” des Grafen Géza Zichy: die letzte Neuheit der Kön. ung. Oper.
La pièce nouvelle de l’Opéra royal hongrois: „Rodosto”, par le comte Géza Zichy. The historical opera „Rodosto”, the last novelty of the roy. Opera-house at Budapest; written by Count Géza Zichy.

Évát, inkább a pápa parancsolta ezt a frigyet, de azért kérem, ha már az ember vasvértetben felkuszik Bölönvárba a menyasszonyához, már az egész vértes sereg tudja, hogy nász lesz a második felvonásban és már ő is beleélte magát ebbe a nem utolsó szerepbe, akkor bizony idegessé teheti, ha zárt kapukra talál, pláne ha még azt is megtudja, hogy meglelőzték . . .

És tényleg a gróf nagyon ideges (elég fiatal ember még), máglyára akarja vitetni a boszorkányt, ki közben a deákot a fürdőszobába rejtette el, mert tudta jól, hogy ott nem keresi senki.

A most következő vallatási jelenet kárpótol azonban az eddigiekért.

Itt már megtalálta az író a lehetőség talaját, itt már nem a fátyolos, vörös haju szilfid, nem a jambusokban szeretkező holdvilágos rezgés, hanem az asszony áll velünk szemben. Az asszony, aki elrejtette a szeretőjét az ura elől, aki meg akarja győzni az urát a maga ártatlanságáról és e célból a furfang minden neméhez fordul.

Végre elérkeztünk a darab ama részéhez, amikor a közönség is felébred a flegmájából, eddig tudniillik a színpadon állandóan nagyobb volt az izgalom, mint a nézőtérén.

Az asszony csak most a vallatáskor lesz igazi boszorkánnyá!

- „Felülemelkedik mindenben, ami szent és nagy!
- És ki ad hozzá szárnyat?
- A férfi.“

Az asszony bőven él a természetadta furfangjával és felhasználva meztelen nyakának és karjának minden ékesszólását, azt csinálja a gróffal, amit akar.

„Éva boszorkány“, a Nemzeti Színház ujdonsága, írta Herczeg Ferenc.
„Die Hexe Eva“, Neuheit des National-Theaters, von Franz Herczeg.
„Ève, la sorcière“, pièce du Théâtre de National Hongrois, écrit par Fr. Herczeg.
„The enchanteress Eva“, novelty of the National Theater, By Francis Herczeg.

„Éva boszorkány“, a Nemzeti Színház ujdonsága, írta Herczeg Ferenc.
„Die Hexe Eva“, Neuheit des National-Theaters, von Franz Herczeg.
„Ève, la sorcière“, pièce du Théâtre de National Hongrois, écrit par Fr. Herczeg.
„The enchanteress Eva“, novelty of the National Theater, by Francis Herczeg.

Mikor már aztán megbocsátana a fiúnak is, az asszonymnak is, támad az újabb bonyodalom. A dalos deák ugylátszik megunt a bizonytalan várakozást a dohos levegőjü fürdőszobában, vagy barlangban és kiugrott a torony ablakából a friss levegőre, a mélységbe.

Szerencsétlenül ugorhatott, mert Éva nagyon megijed, amikor a suttogásból megérti a történeteket.

De aztán meglepő józansággal ezeket gondolja magában: „ha már ugyis meghalt“ és a gróf karjaiban megy a második nászéjszaka elé.

Tudja isten, minden sivárság ellenére sem jogosult a rosszmájuság, mert stilusa kifogástalan irodalmi, a beállítás festői, simán gördül az egész, nincsen hiba sehhol — és ez talán a legnagyobb hibája.

Nincs semmi, ami ebből a tökéletességéből kikököntene. Irodalmi itt minden, még az alakjai is.

És Váradi Aranka csodálatosan aklimatizálódott a darabhoz. Kifogástalanul játssza meg Évát, nincsen semmi hiba benne, de nem is vált ki semmi különösebb elragadtatást.

Rákosi Szidi azonban a legfinomabb nüanszokat bámulatos tökéletességgel alkotta meg. Nem volt egy hamis hangja, egy rossz mozdulata. Az ő Orsola nénéje ragadta ki a darabot a Herczeg-sablonból.

A KÁVÉHÁZAK ÉS A NAPI SAJTÓ.

Lapunk egyik számában már rámutattunk annak káros hatására, ha a napi sajtó szakmánk belső ügyeivel avatatlan kezekkel foglalkozik.

Hogy ez mennyire igaz, élénk példa reá „Az Est” f. hó 27-iki számában megjelent „Kávéházi krach” című cikk.

Mivel ez a cikk a napi sajtó egyik legelterjedtebb és jóhíszemű orgánumban látott napvilágot, nem hagyhatjuk szó nélkül már azért sem, mert az abban jelzett tünetek absolute nem léteznek, továbbá mert a cikk a budapesti kávé ipartársulat elnökétől oly interviewt közöl, mely tendenciosus magyarázattal alkalmas arra, hogy a kávéháztulajdonosok bonitását nemcsak a nagyközönség, hanem a pénzügyvilág előtt is kedvezőtlen színben tüntesse fel.

Hogy is áll tulajdonképpen az a bizonyos kávéházi krach?

Mi, akik a szakma életével közvetlen kapcsolatban élünk, azt látjuk, hogy a kávéházak soha nem remélt nagy forgalmat csinálnak, kötelezettségeiknek pontosan eleget tesznek, sőt még ott is fizetnek, ahol nem kellene.

(Ez alatt a megbukott cégek által leszámított és a bankok által egyszerre érvényesített váltóköveteléseket értjük.)

Azért, mert egy pár olyan üzletet kellett ismét becsukni, amelyek jók sohasem voltak, bankoknak és cégeknek hitelezési bázist nem nyújtottak, még nem lehet és nem is szabad kávéházi krachról beszélni.

Ezeknek pusztulása minden reálisan gondolkodó üzletember szemében csak megerősíti a többi egészséges kávéházak bonitását és existenciáját.

A kávéházak legnagyobb része szolid, becsületes alapon nyugvó vállalat, csaknem kivétel nélkül lényegesen több tőkével alapítottak, mint a kereskedők általában, jövedelmezőségük pedig minden más üzletégnél jobb.

Ezzel szemben azt hozzák fel, hogy a legutóbbiak felette nagy luxussal lettek berendezve, több adóssággal vannak megterhelve, mint amennyivel szabad lenne. Ez az állítás is erőltetett, mert hisz hol marad a mi kávéházaink luxusa a müncheni, berlini és hamburgi nagy kávéházak mesés arányaitól és fényűzéseitől.

Megállapítható azon tény, hogy a közönség igenis

megkívánja a fényűzéssel és kényelemmel berendezett kávéházat, igényeit nem elégíti ki többé a „Pillvax” vagy a „Török Császár” niveauján álló helyiség.

Ezen igényeit a közönség készséggel meg is fizeti, mert amig ezelőtt néhány évvel egy fekete ára a legelső üzletekben is csak 32 fillérbe került, addig ma minden közepes kávéházban is 40—50 fillérbe kerül.

De nemcsak az ár, hanem a természetes fejlődés folytán is a forgalom oly arányban emelkedett, hogy a nagyobb befektetéssel és regievel dolgozó kávéházak is megtalálja számadását.

Mert míg még néhány évvel ezelőtt a legnagyobb kávéházaknál is nagy esemény volt, ha egy vasárnap négyszáz korona forgalmat csinálhatott, addig ma legalább néhány tucat olyan kávéház is van a fővárosban, amely átlagosan 6, 7, 800 korona, sőt ennél is nagyobb napi forgalmat csinál.

Ilyen válságos pénzügyi viszonyok között a felmerülő alaptalan rémhíreket gyors és határozott formában csirájukban kell elfojtani, mert a közönség és a pénzügyvilág alaptalan alarmirozásával a legvirágzóbb iparágakat is tönkre lehet tenni. Már pedig ez nem lehetett a kávé ipartársulat elnökének a feladata.

A cikk megjelenése után meglátogattuk Harsányi Adolf urat, az ipartársulat érdemes elnökét és őt „Az Est”-ben megjelent interviewra nézve nyilatkozattételre kértük fel, mely nyilatkozatát alant közöljük.

Tisztelt Szerkesztő Úr!

Az Est e hó 27-iki számában Kávéház-krach címmel egy cikket közöl, amelyben az én nyilatkozatomra is történik hivatkozás. Arra kér most engem Szerkesztő Úr, hogy több oldalról jött kívánság folytán magyarázzam meg nyilatkozatom anyagát és indokait, mert szavaim sok helyütt állítólag kellemetlenül hatottak.

Elmondom tehát, hogy körülbelül két hete Az Estnek egy munkatársa felkeresett és véleményemet kérte egyes kávéházak bezárása, másoknak fizetéképtelensége felől. Eddig — ugymond — a kávéházat absolute jó üzletnek tartotta a köztudat, most kiderül, hogy kávéházak is becsukódhatnak. Mi az oka ennek?

Azt mondtam én erre, hogy ennek az általánosság szemponyjából semmi jelentősége nincs. Két kisebbrendű kávéház ha becsukódik, abból még semmire sem lehet következtetni. Hogy van aztán néhány

kávéház, amelynek fizetésektelenségéről suttognak, az sem csodálni való jelenség. Elvégre kávéházaknál is előfordul, hogy balul kiütött vagy rosszul felállított számítások a sablonos módon nyilvánulnak meg.

Egyebekben — tettem hozzá — ezek az apró jelenségek legfeljebb azt az üdvös eredményt fogják előidézni, hogy az újabb kávéházi alapításoknál nagyobb óvatossággal fognak eljárni. Elég már a kávéházakból! Ezt nemcsak mi kávéosok, hanem a publikum is mondja, nem szólván a kávéházi szállítókról, akiknek szintén érdeke a megszorítás.

Barátságos beszélgetés folyamán aztán szerény nézetemet is elmondtam az általános gazdasági állapotokról, ezeket a kávéházakra nem kellett külön applikálnom, mert a Pranger-féle intellektus mindenkire egyaránt szól. Aztán szó esett arról a nálunk nagyon is elítélendő szokásról, hogy mihelyt félig-meddig jönnek találnak valamelyik üzletágot, arra boldogboldogtalan tódul és előidézi a káros tulproduktiót.

Azt azonban meg lehet állapítani, hogy a budapesti kávéházak tulnyomó része életképes bázison nyugszik és ha hitelt igénybe vesz és hitelt élvez, ezt éppen olyan joggal teheti, mint bármely nagykereskedő vagy gyáros, aki üzleti forgalmának egy részét hitelművelet alakjában bonyolítja le. — Nyugtalan-ságra tehát semmi különösebb ok nem forog fenn.

Az Est cikkének címe az, mely kiáltó voltánál fogva kelthetett tehát bennem ezek után méltó megütközést. Budapest, 1912. március 31-én.

Maradok Szerkesztő Úr tisztelője

Harsányi Adolf.*

□□□

PETROVICS GYÖRGY, a Széchényi-kávéház volt tulajdonosa, mint értesülünk, megvette a helybeli „Fiumekávéházat”. A vételt Hirschkovits Károly irodája közvetítette.

AZ ARADI HUNGÁRIA-KÁVÉHÁZAT, mely évtizedek óta a város egyik legforgalmasabb kávéháza, megvette Marosi Gerson, az ismert fővárosi és vidéki kávéos, ki legutóbb a veszprémi „Elite” kávéház tulajdonosa volt.

Az egész transzaksiót Ungár és Fischer bankirodája közvetítette.

EDELMANM MÓR által a Király-utca és Csengeri-utca sarkán létesítendő kávéház teljes berendezésének szállítással az „Általános Berendezési r.-t.”-ot bizta meg.

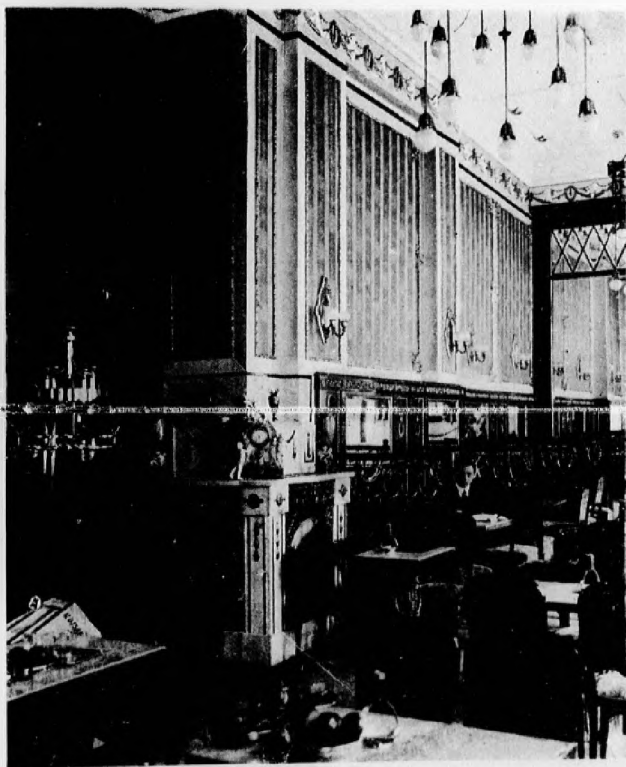
GRÜNEK GUSZTÁV, a „Központi kávéház” tulajdonosa, szakmánk régi érdemes tagja, mint részvétellel értesülünk, súlyosan megbetegedett.

MÉSZÁROS GYŐZŐ, a kávésszövetség elnöke, mint értesülünk, kivált az „Úpor” kávéháznak fennállott társas érdekelttségéből.

* Ezen cikkünk másolatát tájékoztatás végett az összes budapesti és vidéki szármottevő pénzintézeteknek és az Osztrák-Magyar bank intézeteinek zárt borítékban megküldöttük.

KRISTÁLY-KÁVÉHÁZ.

... Váratlan örökség révén pénzhez jut egy nyárspolgár-család. Ilyen esetekben első dolga minden nyárspolgárnak, hogy a régi, szerény lakását ujjal cserélje fel. Megkérdezi erre nézve a familiának a művésztanácsadóját, akitől megtudja, hogy ujjabban mi a divatos, mi az elegáns, mit kell vásárolnia, hogyan kell pompásnak, mutatósnak látszania annak, amit vásárol. Ezek kapcsán megtudja azt is, hogy ujjabban valami biedermeier, vagy ampir nevű stílus járja, amit aranyozott elipszisekről, ritmikus virágfüzérekről, ide-oda szurkált amorettekről lehet megösmerni. Bejárja tehát a várost, és mindent, amin elipszist, meg virágfüzereket lát, azt összevásárolja, drágán és büszkén. Azonban mire minden együtt van, akkorra ő már nem nyárspolgár többé, hanem kulturember. Ismerősei, vendéggjára barátai azonban nyárspolgár korából valók. Azokat, izlésével együtt, magával hozta a fényes, izléstelen új otthonába. Ezek persze sziruppá olvadnak a kéjtől a sok pompa láttán és büszkeséggel, önbizalommal töltik be a házigazda szívét. A hizelgés és a dicséret kanapéja a legkényelmesebb, a legpuhább, a legbarátság-

Az újonnan berendezett „Kristály-kávéház” Budapesten.
Das neuingerichtete Kaffeehaus „Kristály” in Budapest.
Le Café récemment garni „Kristály” à Budapest.
The recently furnished coffee-house „Kristály” at Budapest.

gosabb és így persze a mi kulturfiliszterünk is azon alussza végig ezentúl a legszebb délutáni álmait . . .

Ez az unalmas, buta kis történet úgy önkéntelenül jutott eszembe, amikor a Kristály-kávéház egyik sarokasztala mellett — Sipuluszra emlékezvén — egyik kezemmel a kapucinert kavargattam, a másikkal pedig körülnéztem.

És úgy éreztem, hogy jogom volt ennek a buta kis történetnek az elgondolásához. A kávéházak városában — a jelző öreg, de fontos — mindnyájunknak jogunk van ahhoz, hogy a kávéházak iránt bizonyos finnyás igényekkel lépünk fel. Minékünk már nem elég, ha a kiszolgálás pontos és a cikória kevés, nem elég az sem, ha a divány kényelmes és a szelölés kifogástalan, minékünk a kávéházban még művészet is kell. Minden követelésünket, amelyet saját lakásunkban, legtöbbször anyagi okoknál fogva, érvényesíteni nem tudunk, a kávéosok izlésén akarjuk behajtani. Azt követeljük tőlük, hogy ők építtessenek számunkra izléses interieuröket, artisztikus otthonokat. Érzem, hogy ez igazságtalanság. Épen olyan, mintha azt követelném a kereskedőtől, hogy csak izléses, művészi holmit áruljon. Mindennek, még az izléstelenségnek is megvan a maga saját külön

publikuma és annak, aki ebből a publikumból él, meg kell alkudnia az adott igényekkel és ki kell azokat elégítenie. A Kristály-kávéház — hogy végre rátérjek — ennek az átlag publikumnak a művészi igényeit szolgálja. Tágas helyiségei a vasárnapi forgalom akadálytalan lebonyolítása szempontjából okosan vannak tagolva, mellélfülkéi célszerűen elhelyezve, világítása pazarlóan gazdag — egyéb semmi. Részleteiben találunk sok megnyugtató művészi eredményt, helylyel-közzel sok érdekességet is, de azt, ami olyan sok részletet, mint amennyire egy kávéház tagolódik, egy szerves egésszé foglaljon, hiába keressük. Ezt egyébként nem is szabad keresni. Ennek mintegy önmagát hangsúlyozva kell az egységes összbenyomás képében jelentkeznie. A helyiség tagolása által kötött formák összefoglaló ritmusa és az azokat értékelő szinharmóniák annyira alapföltetelei egy nagyobb méretű interieurkiképzésnek, hogy jogosult érvényesülésük hiányában okvetlenül a dissonáns zavarnak kell fellépnie. Minthogy pedig ennek a hatásnak felkeltéséhez minden elhibázott részlet egyforma jelentőséggel járul hozzá, majdnem lehetetlen azokat konkrét formában kritika tárgyává tenni. Csak mint szembeszökő, de rosszul sikerült újítást említjük meg a nagy tükörfalakba applikált kisebb tükröket és a viszont ezekben erősített lámpákat, a domináló veresbarna és barna lambériáknak és székeknek kellemetlen konkurenciáját a billiárdasztalok gyöngyház-intarziás fekete színével, végül a pasztellzöld falakra függesztett nehézkes vörös drapériákat. Ezek mind művészi hiányok. Felsoroltuk őket, mert talán jobban tűnnek fel, mint azok, amelyeket elhallgattunk.

Magától értetődik, hogy ha a kávéház rafináltabb és Budapesten jogosult művészetére iránt való igényeinket leszállítjuk, mint ahogy azt a jóforgalmu helyen levő helyiséggel szemben, bizonyára nagyon sokan le fogják szállítani, leqfeljebb csak annak a számtani igazságnak konstatálására fogunk szoritkozhatni, hogy egy kávéházzal megint gazdagabbak lettünk.

(—ká—)

□ □ □

AZ „OSZTRÁK RIVIERA” és a Kávéházpalota című cikkek folytatásai térszűke miatt egyik későbbi számunkban fognak megjelenni.

LAPUNK SZERKESZTŐSÉGE MEGBIZHATÓ
ÉS SZOLID CÉGEKNEK KÉSZSÉGGEL AD
:: DIJMENTES INFORMÁCIÓKAT. ::

Az ujonnan berendezett „Kristály-kávéház” Budapesten.
Das neuingerichtete Kaffeehaus „Kristály” in Budapest.
Le Café récemment garni „Kristály” à Budapest.
The recently furnished coffee-house „Kristály” at Budapest.

RIEDL LAJOS HUSZONÖTÉVES KÁVÉSI JUBILEUMA.

Magyarországot, a jubileumok és az ünneplések hazáját, messze tulszárnyalja kedves szomszédja és szövetséges társa, ahol az ünneplések még sokkal bensőbbek is, mint nálunk. Fényes példa erre a múlt héten Bécsben lezajlott fényes ünnepség, amely Riedl Lajosnak, a bécsi Europa kávéház népszerű tulajdonosának szólt.

Akik résztvettek ezen az ünnepen, felejthetetlen benyomásokkal távoztak onnan. És ha jelentőségében

Riedl Lajos és neje, a wieni „Europa” kávéház tulajdonosa.
Ludwig Riedl u. seine Gemahlin, Eigentümer des Kaffeehauses „Europa” in Wien.
Louis Riedl et sa femme, propriétaire du Café „Europe” à Vienne.
Lewis Riedl and his wife, proprietor of the coffee-house „Europe” at Vienna.

nem is messzeható egy ilyen jubileumi ünneplés, mégis érdemes fölötte gondolkodóba esni. Érdemes elmélkedni afölött, hogy a kulturának, a polgári önértetnek és öntudatnak milyen magas fokán állhat az a nép, amely egy egyszerű iparost ily nagyszabásu ünneplésben részesít abból az egyszerű alkalomból, hogy vállalata huszonöt éve áll fönn.

Való igaz: az ünneplés nagyrészt az ünnepelt szokatlanul népszerű személyének szólt. De nem lehet elvitatni, hogy az ipart, a kereskedelmet tisztelte meg az a diszes vendégsereg, amely az ünnepi lakomán egybegyült. Az a város pedig, ahol az ipart és kereskedelmet így megbecsülik, a haladásnak, a kulturának olyan magas fokára jutott, amely előtt tisztelettel kell meghajolni minden modern embernek.

De egy nevezetes tanulságot vonhatunk le ebből az ünnepségből. Tudjuk azt, hogy a kávéházi ipar terén Budapestet illeti meg Európában, sőt az egész művelt világon az első hely. A mi kávéházaink, akár berendezésüket, akár áruik minőségét, akár a kiszolgálást tekintjük: mintául szolgálhatnak a világ bármely vállalatának. És mit tapasztalunk mégis? Látjuk azt, hogy nálunk a kávéházakat szereti és szívesen látogatja a közönség, de maguk a kávé-iparosok sem a községi, sem a társadalmi életben szerepet nem visznek, a nyilvános szerepléstől valósággal visszavonulnak. Riedl Lajost az ő jubileumi ünnepén körülvették az állami és községi élet magas funkció-

náriusai és ünnepelték őt, mint a közelet emberét, aki Bécs községi és társadalmi életében előkelő szerepet visz.

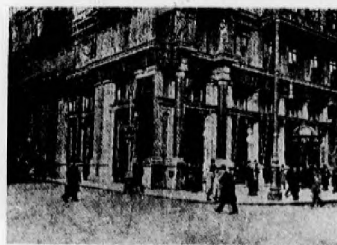
Ha módjában van az ilyen működés egy kávésnak a nagy világvárosban, bizonyára mód kínálkozik arra a mi szűkösebb viszonyaink között is.

Csakhogy ehhez a közügyek iránt való az a lelkesedés szükséges, ami Bécsnek minden egyes polgárát, főként pedig iparosait áthatja. Nálunk, sajnos, ez a lelkesedés hiányzik. Hiszen látjuk azt, hogy a százesztendőös budapesti kávéipartársulatot is néhány férfiú lelkesedése emelte arra a polcra, ahol ma van, a nagy többség közömbösen szemléli az ügyeket és még jó, ha évenként egyszer megjelenik a közgyűléseken.

Egészséges közszellemre van szükség nálunk is, akkor mi is oda jutunk, ahova a kávéipar szempontjából mögöttünk haladó Bécs már eljutott: iparunkat úgy fogják megbecsülni, amint megbecsülik a császárvárosban.

Magáról az ünnepségről részleteket nem írunk: a napilapokból ismerik az eseményeket lapunk t. olvasói. De egy körülményt mégis ki kell ragadnunk és ez az, hogy a budapesti kávéipartársulat, hiven a bécsi ipartársulattal fönnálló testvéries viszonyához, nagyobb küldöttséggel képviseltette magát az estélyen. A küldöttségben résztvettek: Harsányi Adolf elnök, Szeifert Antal alelnök, Bodó Adolf, Glaser Fülöp, Drechsler Béla, Pallai Miksa, Tihanyi József választmányi tagok, Kemény Géza és Nagy Sándor titkárok. A budapesti kávéipartársulat nevében Harsányi elnök magas színvonalu beszédben méltatta az ünnepeltet, akihez egyébként a budapesti ipartársulat tagjait régi és meleg barátság fűzi. A nagyszámu közönség lelkesen megéljenezte Harsányit és kitüntetö figyelemmel vette körül a budapesti küldöttség minden egyes tagját.

(M.)

„Europa” kávéház Wien.
Le Café „Europe” à Vienne.

Kaffeehaus „Europa” in Wien.
Coffee-house „Europe” at Vienna.

AZ „ANDRÁSSY-KÁVÉHÁZ” KASSÁN.

Jelen számunkban bemutatunk két fényképfelvételt, amely a kassai Andrassy-kávéháznak az „Általános berendezési r.-t.” által szállított új berendezését tünteti fel.

Ez alkalomból nem lesz érdektelen e kávéhárról egyetmást elmondani.

A ház, melyben a kávéház van, gróf Andrassy Dénes tulajdonát képezi és a földszint már eredetileg is kávéház céljaira építetett.

A helyiség beosztása és elrendezése ezen szempontból olyannyira sikerült, hogy sok budapesti építész még ma is mintát vehetne róla.

A kávéház főtéri része gyönyörű széles és magas kettős traktusból áll, míg a mellékutcai részről nyílnak a mellékhelyiségek, továbbá innen nyílik az emelvényen elhelyezett billárdterem is, melyben 7 db gyönyörű billárd van elhelyezve. Ezen billárdteremből nyílnak be a gyönyörű tágas, világos, nagy kártyaszobák is. Az udvaron egy nyári veranda áll a vendégek rendelkezésére.

Az újonnan berendezett „Andrassy-kávéház” Kassán.
Das neuengerichtete Kaffeehaus „Andrassy” in Kassa.
Le Café nouvellement garni „Andrassy” à Cassovie.
The recently furnished coffee-house „Andrassy” at Kassa.

Az újonnan berendezett „Andrassy-kávéház” Kassán.
Das neuengerichtete Kaffeehaus „Andrassy” in Kassa.
Le Café nouvellement garni „Andrassy” à Cassovie.
The recently furnished coffee-house „Andrassy” at Kassa.

A kávéház dimenziójához és fényes berendezéséhez méltó annak közönsége is.

Tulzás nélkül merjük állítani, hogy ebben a tekintetben ez a kávéház páratlanul áll egész Magyarországon.

Ha az ember itt ül, dacára a telt kávéháznak, megéppő csönd veszi körül.

Azt hiszem, ez a legjellemzőbb a kávéház látogatóinak niveaujára.

A kávéház jelenlegi tulajdonosa Szentgyörgyi Ferenc, ki szakmánk régi oszlopos tagja. Valamikor az iglőfüredi nagy fürdővendéglőt, később a kassai vasúti vendéglőt bírta (melynek még mai napig is társulajdonosa), legutóbb pedig a fiumei Hotel de la ville tulajdonosa volt. Minden üzletét mintaszerűen vezette, niveauját emelte és előkelő társadalmi pozíciót töltött be.

IGYUNK PALACE CASINO PEZSGÓT.

Stern, Merkel és Társai
Budapest, VII., Kazinczy-utca 47.

Hazánk egyik legrégebbi csillárgyára.

RECORD RADÓ IRODAFELSZERE-
LÉSI VÁLLALAT
BUDAPEST, VI., LOVAG-UTCA 3.

Szállít kávéházak részére modern kivitelű árlapokat, pénztári leveket és
Telefon 72-17. egyéb nyomtatványokat. Telefon 72-17.

 Papirasztalkendők gyári raktára.

EHRlich Gyula és TSA

Budapest, VII., Akácia-utca 59.

TELEFON 49-45. Sürgőnycim: „BRUNOLA”

A RAPOLD NÁNDOR csiszolóáruanyagkereskedés
bejegyzett tulajdonosa.

Szerszámok, gépek, mérő-
eszközök, üzemanyagok,
 csiszolóáruk.

Stiller J. és Tsai Telefon 145-75.

jégszekrény és hűtökészülékek gyára

Budapest, VII., Szövetség-utca 3. szám.

Kávéházi s vendéglői berendezéseket,
alpacca, chinaezüst árut vesz és elad

BRAUN Gyula BUDAPEST, VII., SIP-
UTCA 14. TELEFON 161-44.

HAUGG Béla rézművesmester

BUDAPEST

VII., AKÁCFA-UTCA 47.

Teljes kávéházi
berendezések.

Telefon: 168-13.

SONNENFELD és BAUER

ELSŐRANGU URISZABÓK • TELEFON 82-56.

BUDAPEST, VII, WESSELÉNYI-UTCA 2.

HANTOSTESTVÉREK festők, mázólok
és ércfényezők
Budapest, VII., Rózsa-utca 34. Telefon 16-34

BING GUSZTÁV Telefon 76-07.
FESTÉK ÉS VEGYI CIKKEK RAKTÁRA
BUDAPEST, VII., THÖKÖLY-UT 38.

Telefon: 111-68. **Bondy M. és Társa** Telefon: 111-68.
Budapest, VII., Kertész-utca 38.
Vízvezetékek. Gázvezetékek. Gőz- és légfűtések.
Csatorna-felszerelések.

**SCHLESINGER
JÓZSEF**

Szállodai, vendéglői és
kávéházi személyzetet
elhelyező iroda. —

Külön üzlet adásvételi
□□□ osztály. □□□

Telefon interurbán 17-25.

BUDAPEST, RÖSER-BAZÁR.

**KASZÁS MÁRTON
ÉS TÁRSA**

DISZITÓ, SZOBAFESTŐ
ÉS MÁZOLÓ

Telefon
123-98.

Telefon
123-98.

BUDAPEST, VI., LÖVÖLDE-TÉR 2.

HERCEGH és FODOR

URI- ÉS NŐI DIVATÁRUHÁZA

BUDAPEST, VII., THÖKÖLY-ÚT 24.

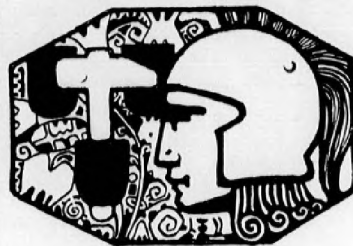
Menyasszonyi kelengye 200 kor.-tól kezdve. Uri
kelengye, leány- és fiu-intézeti kelengye, valamint
vásznak, ruhakelmék, szőnyegek, szövött- és rövid-
árúk, ugyancsak összes női- és uri fehérneműek
és szükségleti cikkek legolcsóbban beszerezhetők.
KIVÁNATRA TELJES ÁRJEJGYZÉKKEL SZOLGÁLUNK.

MÁRTON IMRE ÉS TÁRSA

fémiparművészeti műhelye BUDAPEST, V., Pannonia-utca 31.

TELEFON: 127-34.

KÉSZIT: modern iparművészeti fémtárgyakat, művészi butor- és kapu-
vereteket, modern vert réz- és kovácsoltvas-csillárokat, kandallókat és fém-
portálokat. Művészi versenydíjakat, plaketteket, érmekeket és egyházművészeti
tárgyakat. 000 000 000 Rajzok, tervek, költségvetések díjtalanul.

HERTZKA: MALCÁSZ
és BERGER:

VAS és
RÉZBUTORGYÁR.
V. LIPOT-KÖRÜLT 12. SZ.

☞ TÜKÖRGYÁR ☞

CARL BECK

TELEFON H 21 WIEN TELEFON H 21

GYÁR ÉS IRODA:

XIV., MÄRZSTRASSE 109

VEZÉRKÉPVISELET MAGYARORSZÁG RÉSZÉRE:

KOFFLER JAQUES Budapest, VII., Dob-u. 9.

Tükörcsőörülés, tükörberakás minden
dimenzióban. — Különlegesség: Kirakatablak-
diszítések modern művegezéssel minden szakma
részére saját tervek szerint.

UJ! Modern velencei köszörülés művészi
butorok részére saját minták és rajzok szerint.

MINTARAKTÁR:

VI., Königsklostergasse 3. Telefonszám: 4128.

"AUER" MAGYAR GÁZIZZÓFÉNY RÉSZVÉNYTÁRSASÁG

Csillárgyár. Karban-
tartási osztály.

Budapest, VI., Váci-körut 3. szám.

Telefon: 16-20. Este
6 órától: 12-90.

GROSSHÄNDLER

BUTORTELEPE

BUDAPEST, IV. KER.
Simmelweisz-utca 17. sz.

TELEFON
71-35. SZ.

Zimmermann és Lovász

Tapétaraktár, mennyezetdisz-
gyár, festő, diszító, mázoló

Budapest, VII., Almásy-tér 16. Telefon 171-29.

NÉMETH VILMOS - VÁLLALKOZÓ

BUDAPEST, VIII., NAGYFUVAROS-UTCA 23. SZÁM.

Elvállal kőmives-, rabbitz- és mindenféle átalakítási és építési munkálatokat.

Rodosi Testvérek

kávé-, tea- és rumnagykereskedők. Telefon 26-16.
Budapest, V. kerület, Szabadság-tér 1. szám.

Henry Faber & Co. London, rum.

I. & F. Martell, Cognac és Dékány Péter és Társa budafokicognagyárának vezérképviselősege.

ÁLTALÁNOS BERENDEZÉSI R.T.

BUDAPEST
VII., GIZELLA-UT 26

Berendez kávéházakat a legegyszerűbbtől a legdrágább kivitelig.

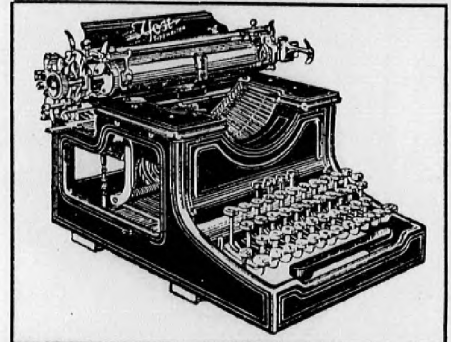
TELEFON-INTERURBAN 65-75

Korszakalkotó ujtás az írógéptechnika terén!

Automatikus váltó. Az írássebesség 50 százalékos fokozása. Csodálatos előny. A lát-
ható írásu, nem szalagos XV. számú Yost
1912. évi modellje az automatikus váltás
folytán a legtökéletesebb, a leggyorsabb
írásra alkalmas írógép.

Kérje vételkötelezettség nélkül a gép bemutatását.

A
U
T
O
M
A
T
A

Nem drágább a rendes gépnél.
Nagy betűk és jelek leírásánál a kéz nincs
többé lekötvé. A szóköz (spácium), a váltó
beállítása, a kocsitovábbítás, váltóvissza-
állítás automatikusan történik.

Yost
írógép részvény-társaság KÁLDOR M.
Budapest, New-York palota. igazgató.

Goldstein Ignác

elektrotechnikus

Budapest, VII. kerület, Kazinczy-utca 53. szám

Telefonszám: 18—29.

Villanyos berendezés és kar-
bantartási vállalat. Villany-
vezetékek. Villanyventilato-
rok. Villanytelepek. Csengők.

Rein Vándor

szőnyeg- és ágynemű áruhaza
Budapest, VI., Andrásy-ut 9.
Berendez szállodákat, pen-
siókat. Neuschloss-butorok
kizárólagos főraktára ∴ ∴